

Täysistunto 16.11.2023

Osallistujat

Jäsenet: pj. Inka Hopsu (vihr), vpj. Sanna Antikainen (ps), Sari Tanus (kd), Hanna Sarkkinen (vas, saapui klo 11.00), Katri Suomi, Ilmari Nalbantoglu (Fingo), Anne Tarvainen (ilmasto ja luonto –painopiste), Rilli Lappalainen (koulutus ja demokratia –painopiste), Tuomas Tuure, Pia Björkbacka (SAK), Suvi Virkkunen (humanitaarisen avun painopiste), Janne Ronkainen, Jaana Hirsikangas (monenkeskinen yhteistyö –painopiste), Elias Pekkola (Unipid), Karoliina Tikka (naiset ja tytöt –painopiste),

Asiantuntijajäsenet: Eeva Furman (kestävän kehityksen toimikunta), Anne af Ursin (VM), Helena Jauhainen (UM), Juha Niemi (UM), Helena Airaksinen (UM), Taina Kulmala (VNK), Leena Pentikäinen (TEM), Markus Schulman (MMM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto), Hanna Klinge (CMI)

Sihteeristö: Marikki Karhu, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus
Pj. avasi kokouksen klo 9.30.
2. Pöytäkirjojen hyväksyminen
Hyväksyttiin täysistuntopöytäkirja 14.9.2023 ja työvaliokunnan pöytäkirja 12.10.2023. Täydennyspyyntö täysistunnon 14.9. pöytäkirjaan liittyen NATOn toimintaan sen ensisijaisilla osaamisalueilla. Rauhanliitto toimittaa lauseen sihteeristölle.
3. Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön merkitys Suomen ulkosuhteille

Hallitusohjelman mukaisesti kehitysyhteistyö on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kahdenvälinen yhteistyö ja erityisesti maaohjelmat tarjoavat kumppanimaissa suoran kontaktin maan poliittiseen johtoon, yhteiskuntaan ja yrityksiin, vahvistavat Suomen monipuolisia suhteita ja tarjoavat konkreettisia tapoja vaikuttaa Suomen vahvuusalueilla jatkossakin. Alueosastot (Afrikka ja Lähi-itä, Amerikka ja Aasia, ja Itä) toimeenpanevat maaohjelmia. Maaohjelmia on kehitetty yli 10 vuotta ja ne toimivat tulosohjauksen instrumentteina. Ohjelmat perustuvat tarkalle suunnittelulle ja seurannalle ja niiden tulokset ovat hyvin todennettavissa. Maaohjelmat ovat osoittautuneet toimiviksi ja tulokselliseksi myös vaikeina aikoina.

Kehitysyhteistyövaroihin kohdistuvat leikkaukset ja hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan kehitysyhteistyön painopistettä siirretään pois kahdenvälisistä valtioiden välisistä maaohjelmista johtavat siihen, että maaohjelmia on jatkossa vähemmän. Lisäksi kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle eli kehitysapua ei anneta Venäjän hyökkäyssotaa tukeville maille. Vielä ei tiedetä, miten tämä tulee lopulta vaikuttamaan maaohjelmiin ja niiden määrään.

KEHITYSPOLIITTINEN
TOIMIKUNTA

PÖYTÄKIRJA TÄYSISTUNTO 16.11.2023

Alustuspuheenvuoro Helena Airaksinen, apulaisosastopäällikkö Afrikan ja Lähi-Idän osasto (UM) ja Juha Niemi, apulaisosastopäällikkö Amerikan ja Aasian osasto (UM):

Kehitysyhteistyöhön kohdistuvat leikkaukset tulevat vaikuttamaan paljon maaohjelmiin, ei kuitenkaan osata vielä sanoa tarkkaan miten paljon. Kehyksiä käydään läpi parhaillaan.

Maaohjelmat ovat oleellinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, politiikka-vaikuttamista ja uskottavuutta pitkäaikaisissa kumppanimaisissa. Maaohjelmat vahvistavat Suomen suhteita kumppanimaihin, edistävät dialogia niiden kanssa ja auttavat Suomea saavuttamaan poliittisia ja kaupallis-taloudellisia tavoitteitaan. Maaohjelmat ovat tulosohjauksen väline: Maaohjelmointia on kehitetty yli 10 vuotta: ohjelmat perustuvat tarkalle suunnittelulle ja seurannalle ja niiden tulokset ovat hyvin todennettavissa.

Vuosina 2019–2021 kahdenvälisen yhteistyön osuus varsinaisesta kehitysyhteistyöstä oli 19 prosenttia. Suomella on tällä hetkellä 10 maaohjelmaa: Ukraina 38 MEUR; Etiopia 19,5 MEUR; Afganistan 17,8 MEUR; Mosambik 15 MEUR; Nepal 14,1 MEUR; Tansania 14 MEUR; Somalia 13,7 MEUR; Myanmar 12 MEUR; Kenia 8 MEUR ja Palestiinalaisalueet 7 MEUR) ja 3 alueellista ohjelmaa: Keski-Aasia 7,2 MEUR, Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka 4,5 MEUR sekä vastaus Syyrian kriisiin 7,5 MEUR).

Alueosastot suunnittelevat itse maaohjelmat. Tavoitteena on saada aikaan suurempia järjestelmätason muutoksia kumppanimaisissa. Pyritään vaikuttamaan Suomen vahvuusalueilla ja otetaan suora kontakti maan johtoon ja yhteiskuntaan. Tärkeää on myös politiikkavaikuttaminen osana suurempaa apuyhteisöä. Yhteistyön pitkäjänteisyys ja joustavuus tuo tuloksia, tämä on ollut Suomen vahvuus. Tiimit toimivat hyvin ja työ suunnitellaan tuloksellisuuden näkökulmasta. Tulokset oltava mitattavia ja raportoitavia. Maat myös muuttuvat koko ajan, pitää joustavasti reagoida ja silti säilyttää tuloksellisuusnäkökulma. Hankkeet ovat keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi ja maaohjelma koostuu erilaisista hankkeista ja ohjelmista. Toteuttajina YK ja kehitys pankit, konsulttiyritykset, kansalaisjärjestöt, kumppanihallitukset. Edustusto ja maatiimi vaikuttavat toteutukseen. Omistajuus on keskeistä. Toimeenpanon muoto valitaan kontekstin, tavoitteen ja Suomen vahvuuksien mukaan. Edustusto ja maatiimi sekä seuraa että valvoo hankkeita. Hankkeista raportoidaan, teetetään ulkopuolinen arviointi ja tarkastetaan. Tehdään myös väliarviointeja ja evaluaatioita. Maaohjelman vuosiraporteissa arvioidaan tulosten saavuttamista. Riskienhallinta ja väärinkäytöksiin puuttuminen on keskeistä, puutteisiin puututaan ja hoidetaan kuntoon. Melko vähän tulee näitä, ympäristö huomioon ottaen. Maaohjelmat ovat olleet tuloksellisia myös vaikeina aikoina, esim. korona.

Maaohjelmien tulevaisuuden osalta hallitusohjelman kirjaukset toimivat ohjenuorana. Suomi keskittyy olennaisiin kumppanimaihin ja rakentaa niihin strategisempaa suhdetta. Jatkossa painopistemaita on vähemmän. Tavoitteena on rakentaa kehittyvien maiden kanssa tasavertaisia yhteistyömalleja ja kestäviä kumppanuuksia. Kehitysyhteistyön painopistettä siirretään pois kahdenvälisistä maaohjelmista eli maaohjelmia on jatkossa vähemmän ja ne ovat pienempiä. Kehitysyhteistyö ehdollistetaan kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle eli kehitysapua ei anneta Venäjän hyökkäyssotaa tukeville maille. Iso joukko Afrikan maita, jotka ovat puolueettomia, eivät halua ottaa vahvasti kantaa. Kehitysyhteistyövaroihin kohdistuu merkittäviä leikkauksia, mutta tällä hetkellä ei vielä tiedetä tarkkaan, miten tämä kaikki tulee lopulta vaikuttamaan maaohjelmiin, niiden kokoon ja niiden määrään.

Keskustelussa pohdittiin Palestiinan ohjelmaa ja sen mahdollista kasvua sekä miten varat on kanavoitu Afganistaniin. Pohdittiin myös multirahoitusta, jota menee myös maaohjelmien kautta ja olisi hyvä tietää miten paljon menee multikanavien kautta kokonaisuudessaan. Todettiin, että maaohjelmien leikkaukset vaikuttavat oleellisesti myös painopisteiden rahoitukseen (erityisesti sukupuolten tasa-arvo ja koulutus. Pohdittiin toimintaa vaikeissa olosuhteissa, esim. voisiko jättää Myanmarin ja Afganistanin maaohjelmat kokonaan pois, koska maissa ei kuitenkaan voida/ei ole voitu de facto toimia hallitusten välisesti. Kysyttiin, että ovatko kansalaisjärjestöt osa maaohjelmia, eli koskisivatko leikkaukset myös järjestöjä, kun maaohjelmia vähennetään [kansalaisjärjestötyö ei sisälly maaohjelmiin eli ei koske]? Todettiin, että kehitysyhteistyö on osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jos ei olla maassa, ei ole vaikuttavuutta. Todettiin, että maaohjelmien pitkäjänteinen työ on tärkeää. Pohdittiin myös, missä ehdollistamiskeskustelu menee tällä hetkellä, mikä on venäläisten sodan vastaisten diasporien tuen laita.

UM/alueosastojen edustajat tarkensivat, etteivät kansalaisjärjestöt ole maaohjelmia toimeenpaneva osapuoli ja että järjestöjen tuki tulee omalta budjettilinjaltaan. Järjestöt toimivatkin sekä maaohjelmamaissa, mutta usein myös maissa, joissa ei ole maaohjelmaa. Maastrategian puitteissa halutaan kuitenkin tietää kansalaisjärjestöjen toimista ko. maassa, jotta saadaan kokonaiskuva kokonaiskuva Suomen toimista näissä maissa. Sama pätee yksityissektorin instrumentteihin. Leikkaukset vaikuttavat eri budjettilinjoihin eri tavoin. Koulutusta teemana pyritään ylläpitämään. Gasan sodan vuoksi Palestiinan tilanne on äärimmäisen vaikea, maaohjelmien budjetti on ollut noin 7 milj. € budjetti. Tilanteen heikkenemisen vuoksi voisi olla mahdollisuus lisätä Palestiinan rahoitusta. Israelille annetusta 1 milj € tuesta todettiin, että se ei ollut ODA-rahaa, vaan valtionavustusta ja kyseessä poliittinen päätös. Tuki suunnattiin Punaisen Daavidin tähden kautta. Todettiin myös, että erilaiset kanavat (multi-bi, projektimuotoiset hankkeet), näkyvät eri tavoin tilastoissa. Ulkoministeriö totesi myös, että jostain on pakko leikata ja se mistä leikataan, on poliittinen päätös. Afganistanin ja Myanmarin tuki menee YK-järjestöjen kautta eikä rahaa kanavoidsa paikalliselle hallinnolle. Avun ehdollistamiselle ei ole selkeää määritelmää, eikä tietoa tässä vaiheessa siitä, mitä se käytännössä tulee tarkoittamaan.

4. Kuluneen kauden summausta ja tulevia suuntia

KPT:n kausi on kulunut pitkälti nelivuotisen työohjelman mukaisesti. Työohjelman valmistuttua puhjennut koronapandemia siirsi kauden ensimmäisiksi vuosiksi KPT:n toiminnat verkkoon ja keskitti toimintoja asiantuntija-/julkaisutyöskentelyyn sekä webinaareihin. Kuluneen kauden aikana on KPT muun muassa aktiivisesti tuottanut kehityspoliittikan tietoperustaa ja politiikkasuosituksia luonnonmonimuotoisuus, ruokaturva, ilmasto- ja kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhantuntemuksen –kolmoisneksukseen sekä ihmisoikeusperustaisuuteen liittyen. Lisäksi on laadittu väliarvio Marinin hallituskauden kehityspoliitikasta, osallistuttu aktiivisesti kehityspoliittikan ylivaalikautisen selonteon ja kansallisen kestävä kehityksen strategian (globaalivastuu) laadintoihin, koordinaatioon ja jalkauttamiseen. Tämän kauden lopuksi valmistuu myös asiantuntijajulkaisu demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tilan edistämisestä. Jokainen julkaisu on lanseerattu yleisötapahtuman kautta ja niistä on laadittu lehdistötiedotteet. Julkaisut löytyvät eri tietokannoista KPT:n oman julkaisusarjan kautta. Kaikki julkaisut ja niiden kaksisivuiset tiivistelmät jaetaan kansanedustajille ja puoleisiin. Kansanedustajilla on ollut myös erityinen rooli tilaisuuksien ohjelmissa. Viestinnässä apuna on KPT:n jäsenistö koostuva viestintäryhmä.

Uusina avauksina valmistui selvitys ja lausunto Kestävän kehityksen mukaisista investoinneista. Vastaavalla otteella on käyty läpi digitalisaatio-teemaa ja siitä tehdään lausuntovuoden 2024 puolella. KPT:n yhteinen näkemys kehityspoliitikasta hallitusvaihdoksessa kirjattiin yhteisiin hallitusohjelmaviesteihin vaalien alla. Vastaavasti kauden päätteeksi annetaan evästyksellä hallitusohjelman kehityspoliittisten kirjausten toimeenpanoon. Lisäksi KPT on kommentoinut useita UM:n ja muiden ministeriöiden linjauksia sekä talousarvioesityksiä sekä ollut kuultavana eduskunnan valiokunnissa. Myös evaluointi- (EVA-11, evaluointien teemavalinnat ja suositusten eteenpäinvienti) ja yliopistoyhteistyö (säännölliset vierailuluennot) ovat jatkuneet tiiviinä.

Kauden toisella puoliskolla on lisätty vaikuttamistyötä eduskunnan suuntaan. Sihteeristö kävi läpi kaikki eduskuntaryhmät Kestävän kehityksen toimikunnan sihteeristön kanssa, tämän jälkeen on sovittu yksittäisiä tapaamisia (erityisesti UaV:n puheenjohtajat). Lisäksi KPT on järjestänyt ensimmäistä kertaa kansanedustajille perehdytystä kehityspoliitikkaan. Koronatauon jälkeen KPT:n kenttämatka päästiin vihdoinkin toteuttamaan Keniaan ja Somaliaan neljän kansanedustajan voimin.

Toiminnasta ja sen kehittämistä julkaistaan arvio 28.11. Eduskuntavaikuttamisen lisääminen, kansanedustajien kiinnostuksen herättäminen ja sitouttaminen KPT-työhön, viestinnän vaikuttavuuden vahvistaminen sekä yhteisen strategisen vision vahvistaminen ovat keskeisiä prosessissa tunnistettuja haasteita. Samalla KPT:n mandaatin mukainen kehityspoliitikan seuranta ja suositustyö myös UM:n ja VNK:n suuntaan on haastavaa nykyisillä resursseilla.

Keskustelussa todettiin, että toiveena ensi kaudelle ovat matkat ja erilaisten tahojen tapaaminen matkoilla. Kansanedustajat tulee edelleen priorisoida matkoille mukaan. Keskusteltiin myös KPT:n näkyvyydestä. KPT tulisi olla tunnistavissa taho, jolta kysytään kehityspoliittisista asioista. Some-strategia on yksi keino tuoda omaa asiantuntemusta esille ja seuraavalle kaudelle toivottiin panostusta tähän. Julkisuuden kautta tulisi tuoda KPT ihmisten tietoisuuteen ja sitä kautta mukaan on mahdollista saada uusia jäseniä ja yhteistyökumppaneita. Ulospäin viestiminen on myös tärkeää, ettei toimikunnan sisällä tehty hyvä työ mene hukkaan. Todettiin myös, että jäsenen oma osaaminen on kasvanut paljon KPT:n myötä. Toimintaympäristö on poikkeuksellisen suurella muutoksella Suomessa ja kansainvälisesti ja tämä on huomioitava, että KPT:n työ olisi relevanttia. Toivottiin napakoita ja lyhyitä papereita enemmän kuin pitkiä raportteja. Kiina ja BRICS-keskustelua tulisi käydä jatkossa KPT:ssa. On pohdittava, miten edistetään yhteistä agenda muuttuneessa maailmassa ja toimintaympäristössä unohtamatta politiikkajohdonmukaisuutta. KPT:n ei tule katsoa vain kehitysyhteistyötä, vaan Suomen globaalivastuuta laajalla sektorilla.

5. KPT:n ajankohtaiset

Ulkoasiainvaliokunnan lausunto: pääsihteerin kertoi havainnoistaan liittyen lausuntoon. Maaohjelmista olisi ollut hyvä saada lisää tekstiä lausuntoon, nyt oli vain hallitusohjelmassa ollut teksti. Myöskään ilmastorahoitusta ei mainittu. Pitkäjänteisyys korostui, painopisteinä naiset ja tytöt, koulutus sekä ilmastotoimet. Lausunto vahvisti nykyiset tulosalueet, mutta nimesi vain kolme edellä mainittua. Kauppapoliittiset toimet, joilla on kehitysvaikutuksia, oli vaikea kohta. Valtiovarainvaliokunta kirjoittaa lopullisen mietinnön. KPT on ollut kuultavana ja lähettänyt kirjallisen

kontribuutionsa. Keskustelussa todettiin, että useat tahot ovat tehneet pääsihteerin kanssa samat havainnot. Hyvänä asiana nostettiin esille LDC-maiden osuuksien seuranta. Myös 10 milj euron lahjoitus Sitralle ja CMI:lle sitä kautta on hyvä uutinen. Rahaston tarkoituksena on, että tuotto käytetään nopean toiminnan tarkoituksiin tai organisaation kehittämiseen.

- *KPT:n kenttämätka Keniaan ja Somaliaan* toteutettiin 28.10. – 4.11. Matkan aikana tutustuttiin kattavasti Suomen maaohjelmatyöhön, sen toteuttajiin, edunsaajiin ja yhteistyökumppaneihin (ml. EU-delegaatio ja YK-järjestöt, kuten ympäristöjärjestö UNEP). Matkan pääteemoja olivat naisten aseman ja oikeuksien vahvistaminen, rauha ja turvallisuus, hyvä hallinto ja koulutus. Vierailun aluksi tavattiin tasa-arvoasioista vastaava ministerin ja vierailtiin Kenian parlamentissa. Myös alueen humanitaariseen tilanteeseen tutustuttiin (SPR, ICRC, RC Kenya) ja käsiteltiin korruptiohaasteita (Transparency International). Kenian matkaosuudella tutustuttiin yksityissektorin yhteistyöhön (Finnfund/Kentegra-luomulannoitteet), ammattikoulutushankkeeseen (Kenya Coast Polytecnic) ja Suomen TradeMarkAfrica-aloitteen puitteissa antamaan tukeen Mombasan sataman kehittämisessä. Kohtaukset ihmisoikeuspuolustajien, kuten KIOS-säätiön tukeman PEMA-järjestön (seksuaalivähemmistöjen oikeudet) sekä UNWomenin paikallisten tasa-arvoaktiivien (naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy, ekstremismin torjunta ja naisten poliittinen voimaannuttaminen) jäivät erityisinä mieleen Mombasan/Kwalen osalta. Somalian delegaatio tutustui kattavasti hauraan maan haasteisiin ja Suomen tekemään yhteistyöhön ja kumppanuuksiin niiden ratkaisemiseksi. Tarkastelun kohteena olivat muun muassa suuri äiti- ja lapsikuolleisuus, koulunsa aloittavien lasten alhainen osuus (30 prosenttia), ekstremismi sekä ilmastonmuutoksen entistään heikentämä ruokaturva.

Delegaatiossa olivat mukana pj. Hopsu, edustajat Heikkinen (kok), Tanus (kd) ja Nikkanen (sd) sekä UM:n Afrikan sarven ja itäisen Afrikan yksikönpäällikkö Jukka Pajarinen ja pääsihteerit. Delegaation koko pieneni alkuperäisestä suunnitelmasta sairaustapausten vuoksi. Keniassa delegaatioon liittyi myös WWF:n kansainvälisten ohjelmien johtaja Anna Tarvainen. Pääsihteerit laatii matkasta raportin.

KPT:n yhteinen kannanmuodostus

- KPT:n lausunto hallitusohjelman keskeisten kehityspoliittisten kirjausten toimeenpanosta ja resurssitilanteeseen (ml. UM:n henkilöstö) on ensimmäisellä kommentointikierroksella 12.11. asti. Sihteeristö laatii seuraavan version mahdollisimman pian hyväksyntäkierrokselle. Tavoitteena on saada lausunto valmiiksi joulukuun alussa ja luovuttaa se ministeri Taviolle.
- *Digitalisaatio-lausunnon* pohjatekstiluonnos valmistumassa, odottaa vielä tarkempia tietoja UM:n digistrategiaprosessin ajankohdasta. Koska teema on hallituskauden kehityspoliittisia prioriteetteja, lausunnon ääreen palataan heti vuoden alussa.

Hallintoasiaa

- KPT:n (2024-2027) toimikauden nimitysasias etenee. Jäsentahot ilmoittavat edustajaehdokkaansa ulkoministeriölle 15.11. mennessä. Toiveena on, että UM veisi uuden KPT:n nimitysasian valtioneuvoston yleisistuntoon mahdollisimman pian tämän jälkeen. Samalla odotetaan tietoa puolueilta puheenjohtajiston kokoonpanosta; alustavien tietojen mukaan ko-

KEHITYSPOLIITTINEN
TOIMIKUNTA

PÖYTÄKIRJA TÄYSISTUNTO 16.11.2023

koomuksen Sofia Vikman on tulossa seuraavaksi puheenjohtajaksi. Puheenjohtajisto hyväksytään muodollisesti KPT:n uuden kauden ensimmäisessä täysistunnossa vuoden alussa.

Tulevat tapahtumat

- *KPT 20 vuotta -juhlaseminaari ja KPT:n arvion julkistaminen* ti 28.11. klo 12.30-14.00, lounastarjoilu klo 12.00-12.30 (Pikkuparlamentin auditorio)
- *KPT:n demokraatiatyöryhmän kokous* ma 4.12. klo 11.00-13.00 (Teams), julkaisutilaisuus tammi/helmikuussa.
- *KPT:n työvaliokunta* to 14.12. klo 9.30-11.00 (kab. Saarni, Pikkuparlamentti) Aiheena muun muassa kehitysviestintä.
- *Uusi KPT aloittaa kautensa 1.1.2024.* Uudet kokousaikataulut lähetetään jäsenistölle tiedoksi ja merkitään nettisivujen kalenteriin heti, kun uusi puheenjohtaja varmistuu. Pyrimme löytämään KPT:n kokouksille ajankohdan, joka menisi mahdollisimman vähän päällekkäin eduskunnan valiokuntien ja istuntojen kanssa.
- *Uusien jäsenten perehdyttäminen alkaa tammikuussa, ajankohta sovitaan uuden puheenjohtajiston kanssa.*
- *Uusi KPT-strategia ja kauden KPT:n työohjelma laadinta alkaa työpajassa tammikuun 2024 lopulla/helmikuun alussa*

6. Kokouksen päättäminen
Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.30.